

BANKARSKI RIZIK 4

Autor rubrike: mr Vesna Matić, specijalista za monetarno kreditnu politiku Udruženja banaka Srbije

KREDITNI RIZIK

Kreditni rizik je rizik spremnosti i mogućnosti dužnika da izmiri obaveze prema banci u svemu prema uslovima iz ugovora kojim se regulišu obligacioni odnosi u vezi određene finansijske transakcije. Dakle, ovaj rizik potencijalno ima dva izvorišta:

- subjektivnu spremnost i volju dužnika da odgovori svojim obavezama iz obligacionog odnosa sa bankom i
- objektivnu mogućnost da izmiruje obaveze prema banci iz ostavrenog prihoda ili na drugi, za banku prihvatljiv način.

Reč je o dve podjednako važne komponente kreditne sposobnosti dužnika, koje daju specifičnu dimenziju ovom riziku.

Nasuprot tome, kreditni rizik je rizik iz grupe finansijskih rizika i eksplicitno je dokumentovan, što njegovu identifikaciju čini relativno jednostavnijom u odnosu na rizike iz grupe nefinansijskih.

Ponekad međutim, on se "preklapa" sa drugim rizicima (operativnim, tržišnim). Ukoliko se u ovakvim situacijama identifikacija ne uradi dobro, može se dogoditi da banka dva puta kalkuliše kapitalne troškove, iako ovakva kalkulacija nije dozvoljena međunarodnim standardima.

Osim toga, kreditni rizik je vrlo često izvor drugih rizika, najčešće rizika likvidnosti ili čak i rizika solventnosti, u situacijama kada se realizuje u najvećem delu kreditnog portfolija banke.

Narušavanje likvidne pozicije banke je samo prva pojavna manifestacija efekata realizacije kreditnog rizika, koja nastaje usled pada kvaliteta kreditnog portfolija. Puni efekat sledi nakon toga, jer realizaciju kreditnog rizika prati sinhronizovano dejstvo drugih, nefinansijskih rizika, čiji se efekti manifestuju kao:

- ekonomski gubitak za banke (poslovni rizik) i
- narušavanje njene reputacije (reputacioni rizik).

Složeno interakciono i simultano delovanje različitih rizika, nije specifičnost kreditnog rizika. Osim navedenih primera, postoje i drugi, u kojima se ova interaktivnost različitih rizika realizuje. U tom smislu, čest

prethodnik kreditnog rizika je operativni rizik, koji se javlja u obliku nepoštovanja procedura za odobravanje kredita/trgovanje hartijama od vrednosti od strane zaposlenih, ocene boniteta ili zastarelih procedura.

Za mnoge banke, najveći izvor kreditnog rizika su kreditni plasmani, ali ovaj rizik je verni pratilac i poslova sa hartijama od vrednosti, kao i nekih drugih transakcija (izdavanje garancija, avaliranje menica i drugo). Dakle, prisutan je u bilansnim i vanbilansnim transakcijama banke.

Obzirom da je reč o jednom od vodećih rizika u bankarskom poslovanju, industrija ulaže velike napore na modeliranju optimalnog pristupa upravljanja ovim rizikom.

Upravljanje kreditnim rizikom deo je Okvira za upravljanje svim rizicima kojima je banka izložena. To znači da su strategija, politike i ciljevi upravljanja kreditnim rizikom sastavni deo strategije i politike upravljanja rizicima na nivou banke.

U tom smislu, bord direktora banke¹ odgovoran je za:

- kreiranje strategije upravljanja kreditnim rizikom i najvažnijih politika u odnosu na izloženost ovom riziku,
- određivanje limita izloženosti banke kreditnom riziku, proveru njihove primene u praksi i periodično revidiranje,
- primenu i poštovanje usvojenih planova, procesa i procedura u upravljanju kreditnim rizikom, ali i za
- obezbeđenje odgovarajuće infrastrukture neophodne za upravljanje ovim rizikom.

Infrastruktura za upravljanje kreditnim rizikom u najširem smislu reči, obuhvata organizacionu strukturu, sisteme i procedure.

U pogledu organizacione strukture, važno je da banke formiraju posebne organizacione delove koji će se baviti ovim rizikom. Idealno rešenje je kada banka uspe da nezavisnu funkciju upravljanja kreditnim rizikom odvoji od funkcije kreditiranja u organizacionom smislu. To znači da osim Odeljenja za kreditnu analizu i ocenu boniteta i Odeljenja sredstava, formira poseban organizacioni deo - Odeljenje za upravljanje kreditnim rizikom. Zadaci

Odeljenja za upravljanje kreditnim rizikom su sledeći:

- da prati kretanje ukupnog rizičnog portfolija banke, proverava da li se on kreće u okviru dozvoljenih limita, kao i da li linije poslovanja unutar banke poštuju dozvoljene limite izloženosti ovom riziku i
- da uspostavlja sisteme i procedure za identifikaciju, upravljanje i monitoring kreditnog rizika.

Nezavisna funkcija upravljanja kreditnim rizikom takođe podrazumeva i postojanje Odbora za upravljanje kreditnim rizikom, u čijem sastavu su rukovodioci odeljenja za upravljanje kreditnim rizikom, odeljenja za kreditnu analizu i ocenu boniteta i odeljenja sredstava. Ovaj odbor izveštava Odbor za upravljanje rizicima na nivou banke, a odgovoran je za primenu politika/strategije upravljanja kreditnim rizikom, odobrenim od strane borda direktora, za monitoring izloženosti kreditnom riziku na nivou banke i poštovanje limita odobrenih od strane borda direktora. Ovaj odbor takođe daje predloge za unapređenje procesa i procedura upravljanja kreditnim rizikom.

Kada je reč o sistemima i procedurama, važno je da ceo proces upravljanja kreditnim rizikom ima adekvatnu informatičku podršku, a da su procedure adekvatno definisane,

¹ Upravni odbor banke

periodično revidirane u odnosu na realno stanje, dakle, standardizovane i konzistentno primenjene.

Stariji menadžment² takođe ima važnu ulogu u procesu upravljanja kreditnim rizikom. On je odgovoran za primenu i razvoj kreditnih politika i procedura kreditne administracije. Priprema neophodna uputstva za rad, koja olakšavaju proces.

Kreditne procedure obuhvataju radnje i kriterijume koji prethode donošenju odluke o odobravanju kreditnog aranžmana. U tom smislu, cilj kreditnog procesa je procena rizičnog profila klijenta/transakcije, stepena prihvatljivosti rizika za banku i očekivanih benefita, uz uvažavanje tržišnih limita i strategije plasmana banke. Kreditni proces ima dve faze. Ex ante, u kojoj se pre odobravanja kreditnog aranžmana ocenjuju:

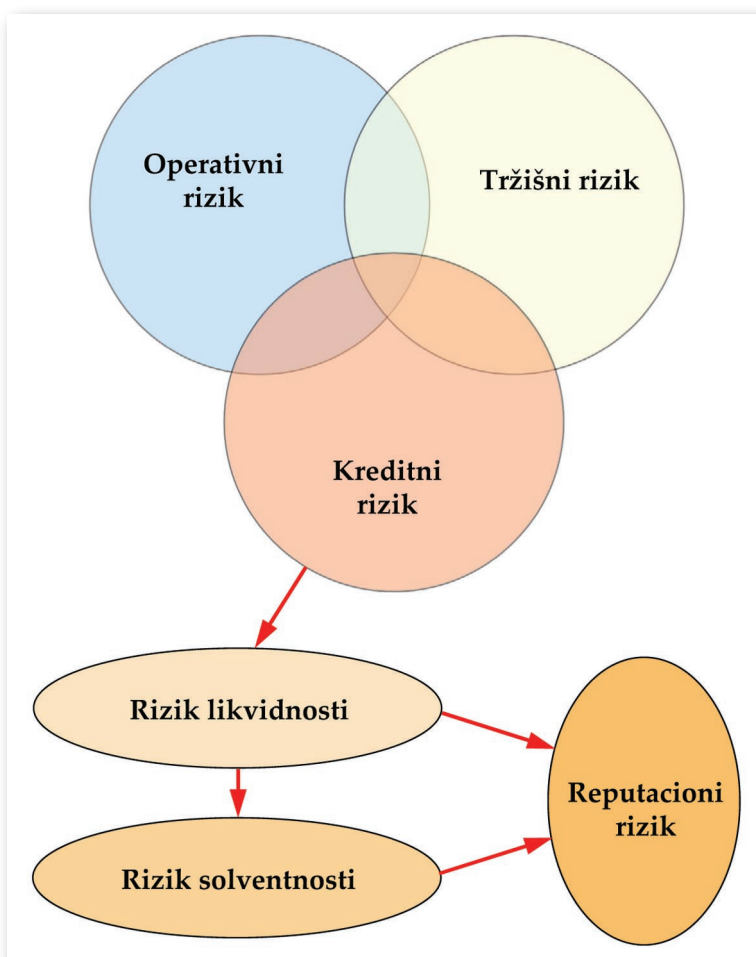
- opravdanost plasmana sredstava u smislu namene, rokova i očekivanih pozitivnih efekata za korisnika,
- finansijsku i poslovnu sposobnost dužnika da servisira svoje obaveze prema banci po kreditnom aranžmanu,
- finansijsku stabilnost dužnika,
- potrebu ugovaranja zaštitnih klauzula i posebnih uslova u ugovoru, kao i instrumenata naplate potraživanja,
- kvalitet dobijenih/ponuđenih instrumenata naplate poraživanja banke.

Ex post faza, sledi nakon realizacije kreditnog aranžmana i traje do njegovog gašenja. Ona obuhvata procedure kreditne administracije koje čine sastavni deo kreditnog procesa (provera kompletnosti kreditnog dosijea u smislu potrebne dokumentacije i potrebnih odluka, monitoring kredita,

otplata kredita, praćenje promene vrednosti uzetih instrumenata obezbeđenja naplate i njihovo aktiviranje ukoliko je to neophodno).

Upravljanje kreditnim rizikom na nivou banke, složen je proces, ali takođe poznaje standardne faze, koje počinju identifikacijom kreditnog rizika, monitoringom, merenjem izloženosti banke i kalkulacijom potrebnog kapitala, kao i organizacijom adekvatne kontrolne funkcije. Ona obuhvata internu kontrolu, internu reviziju i compliance.

Cilj procesa je merenje izloženosti kreditnom riziku, jer je ta mera izloženosti od vitalnog značaja za uspešno upravljanje ovim rizikom. U tom smislu, bankarske industrije širom sveta ulažu velike napore na modeliranju kvalitativnih i kvantitativnih pristupa za merenje izloženosti, odnosno kalkulaciju kapitalnih troškova, o čemu će biti reči u narednom broju Bankarstva.

² Izvršni odbor banke